

EETTISET PERIAATTEET

Hyväksytty yliopiston hallituksen kokouksessa 25.1.2012.

LÄHTÖKOHDAT

Jyväskylän yliopiston strategian mukaan yliopiston tehtävänä on tutkimukseen perustuen etsiä totuutta, tuottaa ja levittää uutta tietoa sekä jalostaa ja uudistaa sivistysperintöä. Tavoitteena on ihmisen toiminnan sekä luonnon ilmiöiden ja näiden välisen vuorovaikutuksen syvälinen ymmärtäminen ja selittäminen. Yliopisto edistää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan suotuisaa kehittymistä uudistamistarpeita ennakoiden ja korkeimpaan mahdolliseen laatuun pyrkien.

Yliopiston menestyminen tehtävässään edellyttää eettistä valveutuneisuutta. Jyväskylän yliopisto institutionaalisen toimijana (jäljempänä 'yliopisto') yhdessä yliopistoyhteisön jäsenten kanssa ovat sitoutuneita yliopiston perusarvoihin pohjautuviin korkeisiin eettisiin periaatteisiin. Periaatteet ohjaavat yliopistoyhteisöä tutkimuksen, opetuksen, opiskelun, hallinnon ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tehtävissä.

ARVOT

Jyväskylän yliopiston perusarvot ovat laatu, sivistys ja vaikuttavuus. Lähtökohtana on eurooppalaisen yliopistolaitoksen humanistinen arvopohja yhdistyneenä vastuunkantoon ihmiskunnan tulevaisuudesta. Yliopisto noudattaa ja vaalii eettisiä arvoja ja edistää kestävästä kehitystä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti. Jyväskylän yliopistoa eettisesti toimivana työyhteisönä ohjaavat seuraavat yliopiston strategiassa määritellyt toimintakulttuurin perusarvot:

Avoimuus – yliopiston ja yliopistoyhteisön jäsenten toiminta on rehellistä, läpinäkyvää ja avointa. Arvojen ja etiikan toteutuminen toiminnassa on arvioitavissa milloin tahansa.

Tasa-arvo – yliopisto ja yliopistoyhteisön jäsenet kohtelevat kaikkia ihmisiä kunnioittavasti, tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti.

Luottamus – yliopisto ja yliopistoyhteisön jäsenet toimivat tehtävissään niin, että luottamus toiminnan eettiseen kestävyYTEEN, oikeudenmukaisuuteen, tasapuolisuuteen ja riippumattomuuteen säilyy.

EETTISYYS TOIMINNASSA

1. Oikeudenmukaiset ja rehelliset menettelytavat

Yliopisto sitoutuu päätöksentekoon liittyvissä toiminnoissaan läpinäkyvyyteen ja siihen, että yliopistoyhteisön jäsenillä on oikeus tulla kuulluiksi päätöksenteon prosesseissa ja suhteessa niiden tuloksiin kunkin asian edellyttämässä laajuudessa. Yliopistoyhteisö toimii työssään oikeudenmukaisesti, rehellisesti ja vahvaa työmoraalia osoittaen. Tavoitteena on toiminnan korkea laatu, vankka asiantuntemus sekä yliopistoyhteisön ja yhteiskunnan yhteinen etu. Kaikkia

menettelytapoja ohjaavia periaatteita ovat johdonmukaisuus, huolellisuus, eettisyys ja puolueettomuus.

2. Vastuullisuus

Yliopisto ja yliopistoyhteisön jäsenet osoittavat asianmukaista ja asemansa edellyttävää vastuullisuutta heille annettujen tehtävien hoitamisessa. He ovat vastuussa toisilleen, yliopistolle sekä muille osallisille toiminnastaan ja toimimatta jättämisestään. Yliopisto kantaa myös globaalia vastuuta koulutuksen tarjoajana ja tutkimustoiminnassaan.

3. Kunnioitus toisia kohtaan

Yliopisto ja yliopistoyhteisön jäsenet ovat sitoutuneet kohtelevaan jokaista yksilöä ja ryhmää kunnioittavasti ja arvokkaasti **sekä kielenkäytön että muun käyttäytymisen tasolla**. Yliopisto edistää monikulttuurisuutta eikä suvaitse syrjintää ja häirintää. Tavoitteena on tarjota yhtäläiset mahdollisuudet kaikille ikään, sukupuoleen, etniseen tai kansalliseen alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen, sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn katsomatta.

4. Lakien, asetusten ja yliopiston ohjeistusten noudattaminen

Yliopisto ja yliopistoyhteisön jäsenet hoitavat tehtäviään lakeja, asetuksia ja yliopiston ohjeistuksia noudattaen. Yliopisto tarjoaa tukea ja tietoa ohjeistuksesta ja sen soveltamisesta. Yhteisön jäsenillä puolestaan on velvollisuus perehtyä lakeihin, asetuksiin ja ohjeistuksiin.

5. Eettisesti kestävä opetus ja opiskelu

Yliopisto huolehtii siitä, että opettajat ja opiskelijat ovat tietoisia eettisesti kestävä opetuksen ja opiskelun periaatteista. Opettajien ja opiskelijoiden puolestaan tulee tiedostaa roolinsa yliopistoyhteisön vastuullisina ja rehellisinä toimijoina. Opettajien toimintaa ohjaa osaltaan ammattieettinen ohjeistus.

Yliopiston opetuksen eettisyyden vaatimus koskee mahdollisuutta opetustaidon ja asiantuntijuuden kehittämiseen, opetuksen valmistelua, opetus- ja ohjaustilannetta, oppimisen arviointia ja opiskelijoiden kanssa työskentelyä. Opettajien tulee tukea oppimista ja kunnioittaa opiskelijoita sekä edistää kriittisen, tieteellisen ajattelutavan ja työskentelytapojen kehittymistä. Opettajat kantavat osaltaan vastuuta opiskelijoiden opiskelukyvyistä ja hyvinvoinnista. Huomatessaan erityistä tuen tarvetta opettajat ohjaavat opiskelijoita tukijärjestelmien piiriin.

Opiskelijoiden tulee kohdella opiskelutovereitaan asiallisesti ja kunnioittavasti sekä edistää omaa ja toveriensa oppimista, käyttäytyä asiallisesti ja tiedeyhteisön yhteisesti sovittuja periaatteita noudattaen sekä kunnioittaa opettajien opetus- ja tutkimustyötä. Opiskelijoiden tulee ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistua aktiivisesti opetus- ja ohjaustilanteisiin sekä antaa niiden kehittämiseksi palautetta.

Opettajien tulee puuttua vilppiin. Yliopisto huolehtii siitä, että asianmukaisista toimintatavoista on sovittu yhteisesti ja kaikki ovat niistä tietoisia. Koulutuksella ja ohjeistuksella paranne-

taan opetushenkilökunnan tietoisuutta ja valmiuksia puuttua ja selvittää ongelma- ja ristiriitalanteita. Laitokset nimeävät eettisten kysymysten yhteyshenkilön jonka tehtävänä on ohjata ja neuvoa opiskelijoita ja henkilökuntaa siitä miten eri ongelmatilanteissa toimitaan.

6. Tutkimusetiikan noudattaminen

Yliopiston tiedeyhteisöllä on vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta ja tutkimuseettisesti kestävä toiminnan ylläpitämisestä. Yliopisto on sitoutunut noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen noudattamisesta. Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu tieteenalakohtaisen tutkimuskäytännön noudattamisesta, tiedollisen aineiston asianmukaisesta hankinnasta, käytöstä, julkaisemisesta ja säilytyksestä sekä tietosuojan noudattamisesta.

Yliopisto on sitoutunut eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseen ja tiedottaa tutkimuksen eettisyyden edellyttämistä toimintatavoista eettisen toimikunnan verkkosivuilla. Tutkijoiden tulee hakea tutkimukselleen lausunto eettiseltä toimikunnalta mikäli heidän tutkimuksensa sisältää Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä eettisiä riskejä tai mikäli tutkimus kuuluu lain lääketieteellisestä tutkimuksesta piiriin.

7. Hallinto, johto ja hallitus

Yliopisto on sitoutunut valtioneuvoston määrittämiin hyvän hallinnon periaatteisiin. Yliopistoyhteisön jäsenet ilmoittavat mahdolliset työtehtäviinsä liittyvät ulkopuoliset sidonnaisuudet ja intressiristiriidat ja jäävävät itsensä tarvittaessa.

Yliopiston hallintotoimissa, johtamisessa ja hallitustyössä olennaista on puolueettomuus, riippumattomuus, laatu, vahva asiantuntemus, vastuullisuus sekä tilanteeseen soveltuva avoimuus. Tehdyistä päätöksistä ja niiden perusteluista on tiedotettava ilman aiheetonta viivettä tarkasti, totuudenmukaisesti sekä asianmukaisella ja yksilöä kunnioittavalla tavalla.

Yliopisto hallinto huolehtii siitä, että toimintaa arvioidaan ja tarkastetaan säännöllisesti. Eettisten periaatteiden toteutuminen toiminnassa on havaittavissa ja arvioitavissa milloin tahansa osana laatuprosesseja.

8. Yliopiston resurssien käyttö

Yliopisto ja sen jäsenet käyttävät tehtävissään tarkasti ja huolellisesti yliopiston materiaalisia, immateriaalisia ja taloudellisia resursseja. Erityistä huomiota kiinnitetään kestävä kehityksen periaatteiden noudattamiseen.

Yliopiston ohjeistus

Jyväskylän yliopiston johtosääntö 2009 muutoksineen
<https://www.jyu.fi/hallinto/strategia/johtosaannot/intra/johtosaanto.pdf>

Jyväskylän yliopiston eettiset periaatteet
Hyväksytty yliopiston hallituksen kokouksessa 25.1.2012.

Jyväskylän yliopiston julkaisueettiset periaatteet

https://www.jyu.fi/hallinto/strategia/periaatteet/julkaisueettiset_periaatteet.pdf/at_download/file

Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsittelemisen www.tenk.fi

Eettisen toiminnan verkkosivut

<https://www.jyu.fi/hallinto/toimikunnat/eettinentoimikunta/>

Liikuntabiologian laitoksen eettiset ohjeet tutkimusta ja opinnäytetöitä varten

https://www.jyu.fi/hallinto/toimikunnat/eettinentoimikunta/eettiset_ohjeet/eettiset-ohjeet-liikuntabiologian-laitos-doc

Säädöksiä ja määräyksiä

Yliopistolaki 558/2009 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

Yliopistoasetus 115/1998 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980115>

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>

Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 488/1999
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488>

Yhdenvertaisuuslaki 21/29004 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

Hallintolaki 434/2003. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Suosituksia ongelmatilanteisiin

Eettinen valvutuneisuus edellyttää myös eettisesti kestävästä toiminnan arviointia. Toiminnan eettinen arviointi edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Jotta päätös siitä, onko eettistä ongelmaa syytä ryhtyä selvittämään perusteellisemmin, varsinaista selvitystä on hyvä edeltää ongelman alustava arviointi, mielellään yhdessä luotettavan ja puolueettoman tahon kanssa. Tällaisessa alustavassa arvioinnissa voi hyödyntää seuraavankaltaisia kysymyksiä:

1. Erittele ja tarkenna ongelmaa selvittääksesi, millainen se on ja mitä se koskee.

2. Selvitä, mitä intressejä ja keitä toimijoita ongelma koskee,

3. Pohdi, millaisia erilaisia ratkaisumahdollisuuksia ongelmaan voisi olla olemassa.

4. Arvioi, millaisia seurauksia tai vaikutuksia eri ratkaisumalleilla voi olla lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
 - yksilöille, ryhmälle ja sinulle itsellesi
 - työlle ja työyhteisölle
 - yliopistolle
 - ympäröivälle yhteiskunnalle

5. Testaa ja arvioi ratkaisumahdollisuuksia suhteessa
 - yliopiston keskeisiin arvoihin
 - omaan kokemukseesi ja arviointiisi
 - luotettavan tahon pohdintaan

6. Arvioi missä määrin ja kenelle ongelmasta on syytä tiedottaa.

7. Tarkista onko yliopistolla ohjeistusta tällaisen ongelmatilanteen ratkaisemiseksi.
 - Mikäli tällaiset ohjeet ovat olemassa, toimi niiden mukaisesti.

8. Mikäli ohjeita ei ole olemassa, kysy ohjeistusta yliopiston lakimieheltä.

Kirjallisuutta

Arvot arjessa – Virkamiehen etiikka. (2005). Helsinki: Edita

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/06_valtion_tyomarkkinlaitos/20050114Arvota/Arvot_arjessa_2.painos.pdf

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto. Tutkijan arkipäivän etiikka. (2007). Tampere: Vastapaino.

Etiikkaa ihmistieteille. Toim. Jaana Hallasmaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen ja Irma Sorvali. Tietolipas 211. Suomalaisen kirjallisuuden seura. (2006).

Kuula, Arja (2006). Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Tutkijan ammattietiikka. (1999). Salla Lötjönen toim. Koulutus- ja tiedepolitiikan julkaisusarja, 69. Opetusministeriö/Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Muita eettisiä ohjeita

Professorin eettiset ohjeet (2001). Professoriliitto. <http://www.professoriliitto.fi/66>

Opettajien eettiset ohjeet.

http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,447767&_dad=portal&_schema=PORTAL

University of California: Statement of Ethical Values

http://www.ucop.edu/ucophome/coordrev/policy/Stmt_Std_Ethics.pdf

Vaasan yliopiston eettiset suositukset

http://www.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-2cd8bb109f43e5069513a7bd1ac5279a/eettiset_suosituks

International Committee of Medical Journal Editors

<http://www.liquida.com/international-committee-of-medical-journal-editors/>